



**CDN**

Centrum Doskonalenia Nauczycieli  
w Koninie

**PUBLICZNA BIBLIOTEKA PEDAGOGICZNA**

W KONINIE

---

***IRENA SENDLEROWA (1910 – 2008)***

***ŻYCIE I DZIAŁALNOŚĆ***

***Zestawienie bibliograficzne w wyborze***

Opracowanie:

Ewa Malin

***ROK 2018 ROKIEM IRENY SENDLEROWEJ***

*Konin 2018*

Sejm RP VIII kadencji ustanowił rok 2018 Rokiem Ireny Sendlerowej, oddając w ten sposób „hołd Tej, która z największym poświęceniem działała na rzecz ratowania drugiego człowieka”.

Z inicjatywą ustanowienia Roku Ireny Sendlerowej wystąpił rzecznik praw dziecka Marek Michalak, który w styczniu 2017 roku skierował pismo w tej sprawie do marszałka Sejmu, Marka Kuchcińskiego. Jego pomysł poparło ponad 4,6 tys. osób, m. in. uczniów i nauczycieli ze szkół noszących imię Ireny Sendlerowej.

Irena Sendler, to jedna z najwybitniejszych postaci XX wieku. Została odkryta dla świata dzięki czwórce uczennic z amerykańskiego Kansas. Zainspirowane przez swojego nauczyciela Normana Conrada w ramach przygotowań do olimpiady historycznej w 1999 roku wystawiły sztukę teatralną, zatytułowaną „Życie w słoiku”. To 10-minutowe przedstawienie tak się spodobało, że w następnych miesiącach wystawiano je niemal w całym Stanach Zjednoczonych. I w taki właśnie sposób postać Ireny Sendlerowej stała się rozpoznawalna na całym świecie.

Irena Sendlerowa, z domu Krzyżanowska, urodziła się 15 lutego 1910 roku w Warszawie. Wczesne dzieciństwo spędziła w Otwocku, gdzie jej ojciec był lekarzem i założycielem pierwszego sanatorium przeciwgruźliczego. W szkole średniej należała do harcerstwa. W 1939 roku ukończyła polonistykę na Uniwersytecie Warszawskim.

Zacząła pomagać Żydom długo przed powstaniem getta warszawskiego. Jako pracownik ośrodka pomocy społecznej otrzymała przepustkę do getta, gdzie na znak solidarności z Żydami nosiła Gwiazdę Dawida. W grudniu 1942 roku utworzona Rada Pomocy Żydom „Żegota” mianowała ją szefową wydziału dziecięcego. Zorganizowała przemykanie dzieci żydowskich z getta, umieszczając je w przybranych rodzinach, domach dziecka i klasztorach. Ich zaszyfrowane nazwiska Sendlerowa zapisywała na małych rulonikach papieru, które wkładała do słoików i zakopywała. Do dziś rośnie w Warszawie przy ulicy Lekarskiej 9 jabłotka, pod którą ukryte były informacje o dzieciach. Prowadzony rejestr uratowanych dzieci pozwolił po zakończeniu wojny na poznanie przez nie własnej tożsamości i odnalezienie bliskich. Uratowała około 2,5 tysiąca dzieci.

W 1943 roku Sendlerowa została aresztowana przez Niemców. Była przesłuchiwana i torturowana, więziona na Pawiaku, została skazana na śmierć. Uratowała ją „Żegota”, przekupując niemieckich strażników. W ukryciu pracowała dalej nad ocaleniem żydowskich dzieci. W czasie Powstania Warszawskiego była sanitariuszką. Po wojnie zajmowała się działalnością socjalną, w dalszym ciągu pracowała na rzecz dzieci.

Ostatnie lata życia Irena Sendlerowa spędziła w domu prowincjalnym Bonifratrów w Warszawie. Zmarła 12 maja 2008 roku w wieku 98 lat.

W zakończeniu poświęconego jej filmu Michała Dudziewicza Irena Sendlerowa mówi: „Dopóki będę żyła, dopóki mi sił starczy, zawsze będę mówiła, że najważniejsze na świecie i w życiu jest Dobro”

## WYDAWNICTWA ZWARTE:

1. ATLAS dawnej architektury ulic i placów Warszawy. Tom 9. Langiewicza-Łukasińskiego / Jarosław Zieliński.-Warszawa : Biblioteka Towarzystwa Opieki nad Zabytkami, 2003
2. CZTERY LATA ostrego dyżuru / Anna Czuperska-Śliwicka. - Warszawa : Czytelnik, 1965
3. DWA ETAPY. Hitlerowska polityka eksterminacji Żydów w oczach ofiar. Szkic historyczny i dokumenty / Sakowska Ruta. – Wrocław: Zakład Narodowy imienia Ossolińskich,1986
4. DZIECI Ireny Sendlerowej / Anna Mieszkowska. - Wyd.4. - Warszawa : Muza, 2009
5. GETTO / Scenariusz Jean – David Morvan, Severine Trefonel, rys. David Evrard. – Warszawa: Timof Comics, 2017 [Komiks]
6. IRENA 1/3 – Getto, Komiks.-Warszawa : Timof i cisi Wspólnicy, 2017
7. KARUZELA na Placu Krasińskich. Studia i szkice z lat wojny i okupacji / Tomasz Szarota.- Warszawa : Oficyna Wydawnicza RYTM, 2007
8. KONSPIRACYJNA Rada Pomocy Żydom w Warszawie 1942 – 1945 / Teresa Prekerowa.- Warszawa : Państwowy Instytut Wydawniczy, 1982
9. KRYPTONIM „Żegota” / Marek Arczyński, Wiesław Balcerak.- Warszawa : Czytelnik, 1979
10. KSIĘGA sprawiedliwych / Michał Grynberg. – Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 1993
11. KSIĘGA Sprawiedliwych wśród Narodów Świata. Ratujący Żydów podczas Holokaustu. Polska. Tom II.- Kraków : Fundacja Instytut Studiów Strategicznych, 2009
12. MATKA dzieci Holokaustu. Historia Ireny Sendlerowej / Anna Mieszkowska.- Warszawa : Muza, 2004
13. NASTĘPSTWA zagłady Żydów. Polska 1944-2010 / red. nauk. Feliks Tych, Monika Adamczyk-Garbowska. – Lublin : Wydawnictwo Uniwersytetu MCS i Żydowski Instytut Historyczny im. Emanuela Ringelbluma, 2012
14. OPRACOWANIA i materiały na 29. Posiedzenie Senatu VI Kadencji 14, 15 i 16 marca 2007 r. / Jagoda Tracz – Dral.- Warszawa: Kancelaria Senatu, 2007
15. POLACY i Żydzi pod okupacją niemiecką 1939-1945. Studia i materiały / red. Andrzej Żbikowski.- Warszawa: Instytut Pamięci Narodowej, 2006

16. PRAWDZIWA historia Ireny Sendlerowej / Anna Mieszkowska.- Warszawa : Wydawnictwo Marginesy, 2014
17. RACZEJ zginąć, niż zdradzić sprawę. Areszt śledczy gestapo w al. Szucha 25 / Witold Żarnowski. - Warszawa : Instytut Pamięci Narodowej i Muzeum Niepodległości, 2014
18. SENDLEROWA w ukryciu / Anna Bikont.- Wołowiec : Wydawnictwo Czarne, 2017
19. SKRZYDŁA i pięta / Michał Głowiński. - Warszawa: Państwowy Instytut Wydawniczy, 1982
20. SPRAWIEDLIWI / Scenariusz Jean – Dawid Morvan, Severine Trefonel, rys. David Evrard. – Warszawa: Timof Comics, 2017 [Komiks]
21. TA, KTÓRA ratowała Żydów. Rzec o Irenie Sendlerowej / Halina Grabowska.- Warszawa : Żydowski Instytut Historyczny, 2014
22. TEN JEST z ojczyzny mojej. Polacy z pomocą Żydom 1939-1945 / Władysław Bartoszewski, Zofia Lewinówna.- Kraków : Wydawnictwo Znak, 2013
23. WARSZAWA lat wojny i okupacji 1939-1945. Z.4. – Warszawa : Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 1975
24. WARSZAWA walczy 1939-1945. Leksykon / red. Krzysztof Komorowski. – Warszawa : Fundacja Polska Walczy i Wydawnictwo Bellona, 2015
25. WIELKA Encyklopedia PWN. T.24.- Warszawa : Wydawnictwo Naukowe PWN, 2004
26. ŻYCIE w słoiku. Ocalenie Ireny Sendlerowej / Jack Mayer.- Polska : Wydawnictwo AMF Plus Group, 2013

#### **ARTYKUŁY Z CZASOPISM:**

1. AMERYKA poznaje Irenę Sendlerową / John Kent Harrison ; rozm. przepr. Zbigniew Basara // Gazeta Wyborcza. – 2009, nr 92, s. 16
2. DLA OCALONYCH dzieci była matką / Renata Kim // Dziennik Polska - Europa – Świat. – 2008, nr 111, s. 4-5
3. DOBRZE zorganizowana buntowniczką : z Anną Bikont, autorką właśnie wydanej książki „Sendlerowa w ukryciu” rozm. Magdalena Kicińska // Gazeta Wyborcza 2017, nr 252, s. 34

4. DZIECI podtrzymują świat : polska kandydatka do Pokojowej Nagrody Nobla / Patrycja Bukalska // Tygodnik Powszechny. – 2007, nr 7, s. 7
5. DZIECI Sendlerowej / Aleksandra Zawłocka // Wprost. – 2003, nr 7, s. 60-63
6. DZIEJE jednego anioła / Dariusz Baliszewski // Wprost. – 2008, nr 21, s. 84-88
7. EGZAMIN z człowieczeństwa / Sławomir Błaut // Niedziela. – 2008, nr 21, s. 35
8. EWANGELIA Ireny Sendlerowej / Tomasz Dostatni ; rozm. przepr. Paweł Smoleński // Gazeta Wyborcza. – 2008, nr 115, s. 33
9. FILM o odwadze : Amerykanka kręci film dokumentalny o Irenie Sendler / Aleksandra Krzyżaniak – Gumowska // Gazeta Wyborcza. – 2006, nr 39, dod. Gazeta Stołeczna s. 5
10. FILM, który nie powstał w Polsce / Piotr Śmiałowski // Kino. – 2009, nr 9, s. 20-22
11. IRENA Sendlerowa (1910 – 2008) / Magdalena Grochowska i in., oprac. Paweł Smoleński, Marta Kazimierczyk // Gazeta Wyborcza. – 2008, nr 111, s. 2,4-5
12. IRENA Sendlerowa : pożegnanie (1910 – 2008) / Anna Mieszkowska // Gazeta Wyborcza. – 2008, nr 128, dod. Gazeta Stołeczna s. 9
13. JESIENIĄ zobaczymy film o Irenie Sendler / Dominik Kaźmierski // Dziennik Polska – Europa – Świat. – 2009, nr 11, dod. Warszawa, s. I
14. KTO RATUJE jedno życie... / Michał Sobelman // Nowe Książki. – 2004, nr 12, s. 56-57
15. [LIST do redakcji ] / Halina Grabowska // Karta. – 2008, nr 57, s. 152-153
16. LISTA Sendlerowej / Magdalena Grochowska // Gazeta Wyborcza. – 2001, nr 134, s. 16-17
17. LISTA Sendlerowej : pożegnanie : Irena Sendlerowa (1910 – 2008) / Patrycja Bukalska // Tygodnik Powszechny. – 2008, nr 20, s. 11
18. LISTY Ireny Sendlerowej do Ireny Sarneckiej – Derkacz // Rocznik Otwocki. – 2016, T. 14, s. 145-148
19. MATKA dzieci Holocaustu / Anna M. Sekretarska // Gazeta Polska. – 2008, nr 21, s. 27
20. NAZISTA w glorii bohatera / Wojciech Wybranowski // Nasz Dziennik. – 2007, nr 239, s. 1, 4
21. OBURZAJĄCE, żałosne : wykorzystali Irenę Sendlerową / Jan Złotorowicz // Trybuna. – 2007, nr 112, s. 1

22. ODWAŻNA i samotna / Anna Bikont ; rozmawia Jacek Tomczuk // Newsweek Polska. – 2017, nr 44, s. 40-43
23. OSTATNIA droga Doktora / Irena Sendlerowa „Jolanta” ; rozm. przepr. Tomasz Szarota // Polityka. – 1997, nr 21, s. 94
24. OSWAJANIE strachu : o Irenie Sendlerowej, tegorocznej laureatce Nagrody im. Karskiego i „Żegocie” / Jerzy Korczak // Tygodnik Powszechny. – 2003, nr 33, s. 4
25. OŚWIADCZENIE o uhonorowaniu Ireny Sendler tytułem „The Most Distinguished Social Worker of IFSW’ / Imelda Dodds ; tł. z ang. Jerzy Szmagalski // Praca Socjalna. – 2006, nr 4, s. 111-114
26. PAMIĘĆ w zamieci / Karolina Kowalska // Gazeta Wyborcza. – 2007, nr 24, dod. Gazeta Stołeczna s. 4
27. POLACY mogą być dumni z Ireny Sendlerowej / Israel Gutman ; rozm. przepr. Piotr Zychowicz // Rzeczpospolita. – 2008, nr 112, s. A 17
28. POŻEGNANIE Ireny Sendlerowej / Roman Kent; tł. lor. // Rzeczpospolita. – 2008, nr 116, s. A 19
29. PRZYPOMINAĆ o bohaterach / Jack Mayer; rozm. przepr. Mariusz Cieślik // Rzeczpospolita. – 2013, nr 132, s. A 13
30. SPRAWIEDLIWA wśród Narodów Świata / Agnieszka Kowalczyk // Niezależna Gazeta Polska Nowe Państwo : polityka, cywilizacja, historia. – 2017, nr 6, s. 52-57
31. SZEŚĆDZIESIĄT lat samotności Sendlerowej / Jakub Kumoch // Dziennik Polska - Europa - Świat. – 2008, nr 111, s. 2-3
32. ŚP. IRENA Sendler : działaczka społeczna, Sprawiedliwa wśród Narodów Świata / oprac. Jolanta Mysiakowska – Muszyńska // Glaukopis : pismo społeczno – historyczne. – 2008, nr 11/12, s. 420-421
33. ŚWIATA nie zbawia się bezkarnie / Andrzej Wolf ; rozm. przepr. Krzysztof Kwiatkowski // Wprost. – 2016, nr 5, s. 82-83
34. TRZECIA matka, która uratowała życie 2500 dzieci / Ewa K. Czackowska // Rzeczpospolita. – 2008, nr 111, s. A 6 – A 7

35. WARSZAWA uhonoruje Irenę Sendlerową : dziś radni chcą jej przyznać najwyższe stołeczne wyróżnienie – tytuł honorowego obywatela Warszawy /DOM // Gazeta Wyborcza. – 2007, nr 27, dod. Gazeta Stołeczna , s. 3
36. ŻYĆ, ABY pomagać / Elżbieta Misiak // Problemy Opiekuńczo – Wychowawcze. – 2007, nr 5, s. 10-13
37. ŻYDOWSKIE słowo skruchy / Halina Marcinkowska i in. Polemika z „Żydowskie słowo skruchy”/ Mirjam Boehm // Rzeczpospolita. - 2007, nr 240, s. A 14 // Rzeczpospolita. – 2007, nr 257, s. A 17
38. ŻYDOWSKIE słowo skruchy / Mirjam Boehm // Rzeczpospolita. – 2007, nr 240, s. A 14

#### **RĘKOPISY:**

1. [KORESPONDENCJA Michała Głowińskiego]. [ T.17 ]. [ Sad – Sław ], Rękopis 1963 – 1982
2. [KORESPONDENCJA profesora Michała Głowińskiego]. [ T.36]. [ Sen – Sro ] Rękopis [ ok.1987 – ok. 2008 ]
3. POSTACIE.[Tom 7] / Michał Głowiński. Rękopis [ ok. 2005 – ok.2009 ]

#### **FILMY:**

1. DWIE szuflady : film dokumentalny / scenariusz i reżyseria Jan Strękowski // TV, 2005
2. DZIECI Ireny Sendlerowej : film biograficzny / scenariusz i reżyseria John Kent Harrison // Prod. Polska, USA. – 2009, TV
3. IRENA Sendlerowa. Film 2010 , Narodowe Centrum Kultury
4. LISTA Sendlerowej : film dokumentalny / scenariusz i reżyseria Michał Dudziewicz, 2002
5. ŁYŻECZKA życia : film dokumentalny / scenariusz i reżyseria Michał Nekanda – Trepka, 2003
6. W IMIĘ ich matek – historia Ireny Sendlerowej / reżyseria Mary Skinner, Piotr Piwowarczyk // 2B Productions TVP, film cop. 2010

## UPAMIĘTNINIENIA, NAGRODY I ODZNACZENIA:

1. Holenderski hodowca tulipanów Jan Ligthart nazwał imieniem Ireny Sendlerowej nową odmianę czerwonego tulipana
2. Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski (1963)
3. Krzyż Komandorski Orderu Odrodzenia Polski (1996)
4. Krzyż Komandorski z Gwiazdą Orderu Odrodzenia Polski (2001)
5. Medal „Za Zasługi w Służbie Zdrowia”
6. Medal Sprawiedliwej Wśród Narodów Świata (1965) . W 1983 roku zasadziła drzewko w Lesie Sprawiedliwych Instytutu
7. Nagroda im. Jana Karskiego „Za Odwagę i Serce” / Jan Karski Prize „For Courage and Heart” (2003)
8. Odślonięto tablicę pamiątkową na domu ZUS przy ul. Ludwiki 6, w którym w latach 1935 – 1943 mieszkała Sendlerowa (2015)
9. Order Ecce Homo (2002)
10. Order Orła Białego (2003)
11. Order Uśmiechu (2007)
12. Pierwszy na świecie pomnik Ireny Sendlerowej odślonięto w Moskwie (2014)
13. Poczta Polska wydała kartę pocztową z wizerunkiem Sendlerowej w 100. rocznicę jej urodzin (2010)
14. Pośmiertna nagroda Humanitarian of the Year (2009)
15. Pośmiertna Nagroda Humanitarna im. Audrey Hepburn (2009)
16. Rada Warszawy nadała nazwę alei Ireny Sendlerowej ciągowi pieszemu biegnącemu pomiędzy Muzeum Historii Żydów Polskich a pomnikiem Bohaterów Getta na Muranowie (2013)
17. Sejm RP VI kadencji przyjął uchwałę w sprawie uczczenia pamięci Ireny Sendlerowej w 100. Rocznicę jej urodzin (luty 2010)
18. Tytuł Honorowej Obywatelki Miasta Stołecznego Warszawy (2007)
19. Wizerunek Ireny Sendlerowej został umieszczony na monecie o nominale 20 zł upamiętniającej Polaków ratujących Żydów podczas II wojny światowej (2009)
20. Złoty Krzyż Zasługi (1947)